

ÉN, HERKULES

Bocsássák meg bűnömet az olimposzi istenek – de ha még sokáig így megy a dolog, (szerénység ide, szerénység oda!) én félistenné rehabilitáltatom magam. Hogyne kelnének bennem ilyen hiúságok, mikor látom, hogy mások is, minden körülöttem élők – nem embert, hanem legalább is valami félistent látnak bennem. Olyan feladatokra tartanak képesnek (és rám is bízzák ezeket), amelyekhez Herkules 12 munkája: csak vasárnapi kirándulás a Somostetőre.

Na hallják csak:

Miután már sikerült másfél évig különféle ravaszságokkal a torkomra tett kést, a bőrrömtől mégis egy milliméternyi távolságban eltartani – egyszerre újabb és még nehezebb kérdés elé állítottak. Kiutazik Budapestről Párizsba általam személyesen ismert Bénárd Ágoston orvostudor, saját töltőtollával aláírja a magyar békét és ezzel az egyszerű, minden szellemi megerősítés nélkül véghez viheto művelettel olyan zavarba hoz engem, hogy a fülem is kétfele áll!

Értsék meg: Uraim és Hölgyeim! Másfél évig balanszírozhattam a kötelen, másfél évig tarthattam az egyensúlyt (bal kezemben a nemzeti becsület, jobb kezemben egy új világtörténelem), és most jön ez a fiú, pecsétet nyom a Világtörténelemre, és felborítja a féltve őrzött egyensúlyomat. Én olyat esem mindjárt, hogy...

Ne méltóztassanak azt gondolni, hogy ez csak egy jó tréfa. Legkevésbé azt, hogy: jó. De azt sem, hogy tréfa. A fele sem az. A békeszerződés aláírásával én, dr. Herkules a legkínosabb zavarba jutottam. Másfél évig minden elhatározásomat azzal a kitérővel halogathattam, hogy: „Várni kell, semmi sem bizonyos. Várjunk, míg a béke alá lesz írva.” Nos, ez a kolléga egy mozdulatával kihúzta a gyékényt alólam. A béke alá van írva. Hiszen jó, még van egy kis időm. Még mindig mondhatom: Hohó, még nincs ratifikálva. Igaz, hogy nem tudom egész pontosan mi az a ratifikálás, de azért mondhatom. (Errefelé igazán nem kell nagyon szégyenkezni, ha valamit nem tud az ember biztosan, és mégis mondja...) De valahogy úgy érzem, hogy a ratifikálásra már nem kell újabb másfél évig várakozni. És akkor végérvényesen döntenem kell. És akkor –

De itt már beszéljünk komolyan.

Az új helyzet, mely Erdély katonai okkupációjával beállt, engem, egyes embert rettenetes helyzetekbe sodort. Meg kell mondani: nemcsak a helyzet adottságai tehetek erről, hanem emberek is. A túlzó és türelmetlen sovinizmus mindent egyszerre akart. Egy édes megszokottságot parancsszóval akart könnyűvé változtatni át. Ma talán szabad már megmondani, hogy e türelmetlen sietség inkább ártott, mint használt. A fájó magyar lélek (s még bántalmaztatott is!) mit tehetett? Szavakat keresett, formulát, reményt. Csoda-e, Uraim?

De nehogy csak egyfelé osszak igazságot, a másik oldalnak is kell valamit mondanom. Arról az oldalról a magyar lélek kínzó lelkiismereti összeütközését még súlyosabbá tevék: gyanúval, váddal, örök kétkedéssel. Sat.

Ha még egyszer jönnek ilyen helyzetbe, vagy a mostani helyzet tovább folytatódnék, brutális őszinteséggel jobbra és balra odakiáltanám:

Nem engedem magamat erőmet meghaladó problémák elé állítani. Tőlem ne kérdezzék, hogy melyik állam polgára vagyok! Hogy ez az állapot, de jure, vagy csak de facto állapot? Én sem ezt nem tudom, sem azt nem tudom. Csak egyet tudok. Hogy: munka nélkül – kétszerkettő négy – mind elpusztulunk.

Zord Idő, 1920. 13. száml